

Magyar mérnökök és nevezetes alkotásaik évfordulói 2022-ben

Jelmagyarázat
* született
+ elhunyt

300 éve, 1722-ben

* **Fellner Jakab** (Nikolsburg, 1722. július 25. - Tata, 1780. december 12.) építész, a késő barokk építészet talán legkiválóbb magyarországi mestere. Valójában képesítés nélküli építész volt, aki a helyi építőmesteri gyakorlatból kinőve vált sikeres, elismert, keresett szakemberré. Az első jelentős munkája a tatai római katolikus plébániatemplom volt. 1768–1774 között tervezte a veszprémi püspöki palotát, amely az európai késő-barokk számottevő emléke, legragyogóbb változata. Jelentős szerepe volt Tata, Pápa, Eger és Veszprém városképeinek kialakításában.

275 éve, 1747-ben

* **Vertics (Vertich) József** (Hódmezővásárhely, 1747. - Hódmezővásárhely, 1828. augusztus?) vármegyei mérnök. A szempci mérnökképző intézetben (Collegium Oeconomicum) tanult. Az 1770-es évek végén részletesen felmérte a Maros Csanád vármegyei szakaszát 22 db 1:14 000 léptékű lapon, valamint elkészítette a Tisza csongrádi szakaszának áttekintő térképét. Korának egyik legjobb térképésze volt.

* **Laáb Gáspár** (Bezenye, 1747. január 3. - Bezenye, 1834. február 5.) földmérő, vízépítő-mérnök, a korai szakképesítésű magyar mérnökemzedék egyik legkiemelkedőbb tagja. Tanulmányait 1758-tól 1764-ig a piaristák magyaróvári középiskolájában, majd 1765-1769 között a szempci Collegium Oeconomicumban végezte. 1770-től Moson vármegye tisztviselője volt. 1777-től, mint vármegyei főmérnök irányította a Duna mosoni szakaszán végzett árvédelmi munkálatokat s megkezdte a Hanság lecsapolásának, valamint a Fertő szabályozásának munkálatait. Mint útépítő mérnök is elismert szaktekintély volt. 1822-ben vonult nyugalomba. Számos kéziratos térképe ismert a Kisalföld vízvidékeiről.

200 éve, 1822-ben

* **Péché Antal** (Nagyváradolaszi, 1822. jún. 14. - Selmecebánya, 1895. szept. 18.) bányamérnök, szakíró, az MTA I. tagja (1879). ~ József bátyja. A selmecebányai bányászati Akadémián tanult, 1842-ben kincstári szolgálatba lépett a selmeci zúzóműveknél. 1846-ban Csehországba rendelték, hol zúzóműveket épített. 1848-ban pénzügyminisztériumi fogalmazó. A szabadságharc idején ő vitette a körmöcbányai pénzverő gépeit Debrecenbe, onnan Nagybányára. 1850-től Csehországban, majd a porosz Rajna-vidéken bányáig. 1863-ban visszatért Magyarországra, 1867-ben állami szolgálatba lépett és mint pénzügyminisztérium titkár, majd osztálytanácsos a kincstári vas- és bányaművek fejlesztésén munkálkodott. Nevéhez fűződik a diósgyőri vasgyár építése, a zsilvölgyi kincstári szénbányászat kezdeményezése és a vajdahunyadi vasgyár terveinek első kidolgozása. 1873-tól nyugalomba vonulásáig (1889) a selmeci bányakerület igazgatója: A 19. sz. második felének legjelentősebb magyar bányamérnöke. 1889–1892 között a selmecebányai választókerület országgyűlési képviselője. Tudományos munkásságában úttörőként foglalkozott a – lényegében ma geomechanikának nevezett – földkéregmozgásokkal. Jelentős érdemei vannak a magyar bányászati szaknyelv megteremtésében, a bányatérképezés terén és a bányászattörténet művelésében. Értékes technikai dolgozatai főként a Bányászati és Kohászati Lapokban jelentek meg, melynek alapítója és 1868-tól 1870-ig szerkesztője volt. Tiszteletére az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület 1963-ban évenként kiosztásra kerülő Péché Antal-émlékérem kitüntetését alapított. – *Főbb művei: Az ércek előkészítésének elvei és gyakorlati szabályai (Pest, 1869); Magyar és német bányászati szakszótár (I – II., Selmecebánya, 1879 – 1891); Alsó-Magyarország bányaművelésének története (I – II., Budapest, 1884 – 87. III., Budapest, 1967); A selmeci bányavállalatok története (Budapest, 1884). – Irodalom: Soltz Vilmos: Emlékbeszéd P. A. felett (Bányászati és Kohászati Lapok 1896); Kerpely Antal: P. A. (Akad. Ért. 1897); P. Boda Miklós: P. A. (Élet és Tud. 1960. 23. sz.)*

* **Szabó József** (Kalocsa, 1822. márc. 14. - Budapest, 1894. ápr. 10.) bányamérnök, geológus, mineralógus, egyetemi tanár, az MTA tagja (l. 1858, r. 1867, ig. 1888), a közetkutatás világhírű szaktekintélye. 1837-től 1841-ig a pesti egyetemen filozófiát és jogot hallgatott, majd a selmecebányai bányászati Akadémián tanult. 1848-ban Kossuth Lajos minisztériumába került és a szabadságharc idején a puskaporgyártásnál segédkezett mint Pest megyei salétrom-főfelügyelő. 1851-ben a filozófiadoktorává avatták; 1855-ben a budai állami főreáliskola, 1858-ban a pesti kereskedelmi akadémia, 1862-től a pesti egyetemi ásvány-földtan tanszékének r. tanára. 1883–84-ben az egyetemi rektora. Tudományos munkásságának fő területe Magyarország harmadkori vulkánosságának tanulmányozása; a tudományos közettenban a trachitrendszer kifejtése. Úttörő jelentőségűek a magyar Alföld geológiai viszonyaira vonatkozó kutatásai is. Legelsőként állapította meg az Alföld medencealjzata jelentős mozgásainak észlelhető nyomait. Kiváló geológusok, mineralógusok egész nemzedékét nevelte fel; nevéhez fűződik a Budapesti egyetemi ásvány-közettani intézetének létrehozása, számos egyetemi i tankönyv megírása. Emlékének megörökítésére 1897-ben a Földtani Társulat Szabó József emlékalapítványt létesített, s a legkiválóbb geológiai szakmunkákat háromévenként Szabó József éremmel tünteti ki. – *Főbb művei: Tokaj-Hegyalja és környékének földtani viszonyai (Pest, 1866); Északamerikai utam vonala (Budapest, 1883); Geológia (Budapest, 1883); Selmece környékének geológiai leírása (Budapest, 1891).* – *Irodalom: Inkey Béla: Emlékbeszéd Sz. J. tag felett (Akad. Ért. VI. 8. füz. 1895); Koch Antal: Sz. J. emlékezete (Földtani Közöny Budapest, 1895).*

175 éve, 1847-ben

* **Fekete Zsigmond**, Sólyom-Fekete (Torda, 1847. okt. 14. - Budapest, 1914. márc. 1.) vízépítő mérnök. Tanulmányait a József műegyetemen végezte 1874-ben. 1878-tól a Temes–Bega-völgyi Vízszabályozó Társulat mérnöke, 1881-től országgyűlési képviselő. 1893-1901 között a Földmívelésügyi Minisztérium dunai osztályának főnökeként ő dolgozta ki a magyar folyók csatornázási terveit. 1904-től haláláig a magyar vízrajzi szolgálat főnöke volt. Mint szakíró behatóan foglalkozott a vízhozammérések elvi kérdéseivel, valamint az ország kora középkori vízrajzának történetével. – *Művei: Die Regulierung des ungarischen Oberen Donau (Budapest, 1899); A folyócsatornázási osztály tervezéseinek kivonatos ismertetése (Vízügyi Közlemények 1907. 23. köt.). Irodalom: Fejér László – Lászlóffy Woldemár: A hidrometria magyarországi fejlődése. (Budapest, 1986)*

* **Lipthay Sándor**, 1885-ig Schwarzel (Tata, 1847. dec. 9. - Budapest, 1905. máj. 1.) mérnök, műegyetemi tanár, vasútépítéstani szakíró, az MTA tagja (l. 1891, r. 1896). A bécsi műegyetemen vasúti mérnöki oklevelet szerzett, majd osztrák vasúti vállalatoknál dolgozott. 1870-ben a m. kir. vasútépítési igazgatóság alkalmazta, melynek kötelékében az ÉK-i vasút máramarosi vonalának építését vezette. 1873-ban az államvasutak Budapesti osztálymérnöke, 1875-ben a műegyetemen előadó, majd 1876-tól haláláig az út-, vasút-, víz- és hídépítészet r. tanára. 1886–89 és 1898–1900 között a műegyetem rektora volt. 1896-tól az Országos Közoktatási Tanács, a Vízügyi Nagytanács és a Fővárosi Közmunkák Tanácsának tagja. 1891-től a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet elnöke, 1879-től 1882-ig a Magyar Mérnök-és Építész Egylet Közönyének szerkesztője. Műszaki és közlekedésügyi szakirodalmi tevékenysége egyaránt jelentős. Mint rektor a műszaki oktatás matematikai megalapozása, a gazdasági képzés kiszélesítése, valamint az oktatás, ill. a műegyetem gyakorlati kapcsolatainak kiépítése terén végzett eredményes munkát. A mérnöki kari tekintély megteremtéséért folytatott küzdelmekben ő vetette fel 1888-ban a műszaki doktorátus bevezetésének gondolatát. Vezető szerepe volt a műegyetemi diákszociális intézmények megszervezésében. – *Főbb művei: A keskeny pályák (Budapest, 1875); A vasúti vasfelszerkezetek (Budapest, 1877); Vasútépítéstan (I – III., Budapest, 1885 – 1908); A vasutak jövedelmezőségéről (Budapest, 1892); Gr. Széchenyi István műszaki alkotásai (Budapest, 1896).* – *Irodalom: Kherndl Antal: L. S. emlékezete (MTA Emlékbeszéd, Budapest, 1910); Magyar műszaki alkotók (Budapest, 1964).*

* **Korbuly József** (Sárosmagyarbenkesz, 1847. március 12. - Budapest, 1914. június 10.) mérnök. Eredetileg kovács- és géplakatos volt, gépészmérnöki tanulmányait a megtakarított pénzből

végezte. Az akkoriban alakult Magyar Államvasút (MÁV) szolgálatába lépett, és 1906-ban mint a MÁV aradi üzletvezetőségének vezető helyettese vonult nyugdíjba. Jelentős találmánya a vasúti kocsik csapágyazásának tökéletesítése volt. A Korbuly-féle csapágyban az alsó és felső csapágycsésze zárt tokban kapott helyet. A tok körüli házban tárolt olaj végezte a csapok kenését. A ház és a tengely közötti hézag, bőrös tömítéssel volt lezárva, hogy az olaj ne tudjon kifolyni, illetve az olajba ne kerülhessen szennyezés kívülről. Ez a tömítés az elődje volt a jelenlegi Simmering- vagy Goetze-tömítéseknek. Az 1878-as párizsi világkiállításon kitüntetett csapágy anyagi okok miatt a MÁV-nál nem került bevezetésre. Az akkor még fennálló más vasutak (Arad-Csanádi, Oderbergi stb.) ugyanakkora sikerrel alkalmazták kocsijaikon, mint a Budapesti Városi Villamosvasutak, a Budapesti Közúti Villamos Társaság, valamint a Földalatti Villamos Vasút.

* **Seefehlner Gyula** (Pest, 1847. augusztus 7. - Budapest, 1906. július 21.) vasút- és hídépítő mérnök, császári és királyi állami gépgyári főfelügyelő. 1874-ben államvasúti mérnökként dolgozott a budapesti összekötő vaspályánál. 1879-től 1882-ig a Magyar Mérnök- és Építészegylet Közlönye című folyóirat Út- és vasútépítés rovatának vezetője volt. Később a Magyar Állami Vasúti Gépgyár (MÁVAG) főmérnöke, majd főfelügyelője lett. 1901-ben királyi tanácsossá nevezték ki, 1903-ban a vaskoronarend III. osztálya kitüntetést kapta. Számos vasúti hídon dolgozott, mint építésvezető, valamint a budapesti Szabadság híd és Erzsébet híd építését is ő irányította főfelügyelőként.

150 éve, 1872-ben

* **Böszörményi Jenő**, korábban Goldhammer (Érkeserű, 1872. ápr. 23. - Budapest, 1957. aug. 8.) gépészmérnök, a hazai Diesel-motorgyártás és autógyártás egyik úttörője. főiskolaitanulmányait Zürichben végezte 1893-ban. Gyakorlati működését a Ganz-gyárban kezdte, majd a Fegyver- és Gépgyár Diesel-motorszerkesztési osztályának vezetője lett, s itt 1899-ben gyártotta az első magyar Diesel-motort. 1903-tól a Westinghouse autógyár Le Havre-i, majd londoni telepein dolgozott mint főmérnök s részt vett a gyár automobil típusainak kifejlesztésében. Később a gyár aradi fióküzeméhez került, ahol benzin-elektromos motorvonatok szerkesztésének és üzemeltetésének kérdéseivel foglalkozott. Utóbb a MARTA Autó R. T. munkatársa, majd 1924-től 1931-ig a MÁG (Magyar Általános Gépgyár) automobil-gyártását vezette mint műszaki ig. Érdeme a korában közismert MAGOMOBIL és MAGOSIX típusú autók sorozatgyártásának bevezetése. Tanulmányai, cikkei különböző szaklapokban, elsősorban a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönyében és Heti Értesítőjében jelentek meg. – *Főbb művei: Tökéletesítések a benzinelektronos vasúti motoros kocsik szerkezetén (Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1912).* – *Irodalom: R. Diesel: Der heutige Stand der Waermekraftmaschinen... (Verein Deutscher Ingenieure Zeitschrift, 1903); Balogh Artúr: B. J. és a hazai motor és autógyártás (Budapest; 1965, kézirat).*

* **Bresztovszky Béla** (Nagykároly, 1872. aug. 28. - Budapest, 1941. jún. 7.) mérnök, műegyetemi tanár. Tanulmányait a budapesti műegyetemen végezte 1894-ben, majd ösztöndíjjal a darmstadti, genfi, berlini, müncheni és párizsi műszaki főiskolákon folytatta. 1896-tól 1899-ig műegyetemi tanársegéd, s közben a Ganz Danubius Hajógyár hídosztályának mérnöke volt. 1901-től 1912-ig műegyetemi adjunktus. 1907-ben műszaki doktori oklevelet szerzett. 1912-től a műszaki mechanikai és elméleti géptan rk., 1914-től ny. r. tanára s 1916-tól a tanszékhez kapcsolódó műszaki mechanikai laboratórium és Kísérleti Állomás vezetője és továbbfejlesztője volt a budapesti műegyetemen. Működése alatt a laboratórium a hazai anyagvizsgálati kutatások egyik fontos központjává vált. Az 1902-03. tanévben az építőanyagokkal kapcsolatos laboratóriumi gyakorlatokat az egyetemi oktatásba is bevezette. A korszerű fődémszerkezetekre és építőanyagokra vonatkozó anyagvizsgálati kutatásai külföldön is visszhangot keltettek. Behatóan foglalkozott a repülés műszaki kérdéseivel is. A Magyar Aero Szövetség alelnöke volt, s a Műegyetemi Sportrepülők Egyesületének létrehozásával és vezetésével fontos szerepet játszott a magyar repülés újjászervezésében az I. világháború után. – *Főbb művei: Dinamika és mechanika (Budapest, 1920); Statika és szilárdságtan (Budapest, 1920); Vasszerkezetek (Budapest; 1921); A technikai anyagvizsgálat (Budapest, 1930).* – *Irodalom: Vajda Ödön: B. B. (Technika; 1941).*

* **Kossalka János** (Vajdahunyad, 1872. márc. 19. - Hatvan, 1944. szept. 20.) mérnök, műegyetemi tanár. Tanulmányait a budapesti műegyetemen végezte (1893), majd Kherndl Antal tanársegéde lett. Hosszabb külföldi tanulmányút után a MÁV szolgálatába lépett (1896–98), majd a Kereskedelmi Minisztérium főmérnöke lett. Újabb külföldi tanulmányutat tett (Német- valamint Franciaországban és Angliában). 1903-ban a budapesti műegyetemen műszaki doktori oklevelet, 1906-ban magántanári képesítést nyert, s a hídépítéstan meghívott előadója lett. 1909-ben Kanadában és az USA-ban járt, hol eleinte üzemi mérnökként, majd mint tervező dolgozott, és tanulmányokat folytatott a hídépítés terén. 1916-tól 1941-ig a budapesti műegyetemen az I. sz. hídépítéstan tanszék ny. r. tanára. Kiváló pedagógus. Az 1920-as évek végétől a Budapesti Mérnöki Kamara elnöke, 1926-tól 1934-ig a Keresztény Gazdasági Párt programjával országgyűlési képviselő, 1937-től a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet tiszteleti tagja. Tervei szerint épült a makói Maroshíd, a dunaföldvári és – Mihailich Győzővel közös terv alapján – az óbudai Árpád-híd. Első díjat nyert a Boráros téri Duna-híd pályázatán is, azonban a feltételek módosítása miatt ez mégsem az ő tervei alapján került kivitelre. Családjával együtt bombatámadás áldozata lett. A hídelmélet és statika, valamint a hídépítés terén egyaránt kimagasló és úttörő munkát végzett. Alapvető elméleti felismerése, hogy a kinematika minden törvényének a statika egy rokon törvénye felel meg. – *Főbb művei: A többtámaszú oszlopostartó elmélete (Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlöny 1905); A többtámaszú tartók belső erőinek analitikus úton való meghatározása (Magyar Mérnök és Építész; Egly. Közlöny 1915); Tartók statikája (Budapest, 1920, a Mérnök Egylet 1921-ben aranyéremmel tüntette ki); Tartók statikája és kinematikája (Budapest, 1941).* – *Irodalom: Korányi Imre: K. J. (Az ÉKME Évk. 1955–56); Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hídépítés története (Budapest, 1960); Magyar műszaki alkotók (Budapest, 1964).*

* **Maurer Gyula** (Kassa, 1872. jan. 23. - Budapest, 1948. júl. 8.) műtárgyépítő mérnök, a Csepel-szigeti szabadkikötő építésének vezetője. A budapesti műegyetemen végzett tanulmányai után (1893) előbb a vízépítési tanszék tanársegédeként működött (1894). Külföldi tanulmányútja során Németországban a Rajna-szabályozásnál dolgozott, majd hazatérve a Földművelésügyi Minisztérium vízügyi szolgálatának munkatársaként a Bega-szabályozási Kirendeltséghez került, 1912-ben ennek főnöke lett. Itt építette az écskai vízlépcsőt. 1915-ben a Sajószabályozási Kirendeltséghez került, 1919-től kerületi felügyelő, 1921-től a Budapesti Nemzeti és Szabadkikötő Kormánybiztosság h. vezetője, majd Zielinski Szilárd halála után, 1924-től 1932-ig kormánybiztosa. A szaklapokban több tanulmánya jelent meg a Bega-szabályozással és a Budapesti szabadkikötő építésével kapcsolatban. – *Főbb művei: Az Alsó-Bega csatornázása (Budapest, 1911); A Bega-folyó csatornázása (Vízügyi Közlemények 1911); Budapest új kereskedelmi és ipari kikötőjének és a Dunának, mint víziútnak jelentősége (Hajózás, Vízépítés, 1928); A m. kir. budapesti vámmentes kikötő (Budapest, 1929); A dunai víziút és a budapesti kikötők (Budapest, 1931).*

* **Viczián Ede** (Tápiófarmos, 1872. márc. 17. - Budapest, 1931. szept. 19.) mérnök. Magyarország vízerőinek felmérésével úttörő munkát végzett a vízerőhasznosítás, ill. a tervszerű vízerőgazdálkodás előkészítése terén. 1909-től a soroksári Duna-ág szabályozásának tervezője és a kivitelezési munkálatok vezetője. Tervei szerint épült a tassi vízerőtelep is. A Tanácsköztársaság bukását követően ő volt a vízügyi műszaki szolgálat főnöke, s jelentős szerepe volt abban, hogy a trianoni békeszerződést az utódállamokra is kötelezettséget jelentő vízügyi rendelkezésekkel egészítsék ki. *Főbb művei: Magyarország vízierői (Budapest, 1905); A soroksári Duna-ág vízereje (Budapest, 1911); A Duna-Tisza csatorna (Budapest, 1920) – Irod. V. E. (Magy. Mérnök és Építész Egly. Közl. 1931.)*

* **Schimanek Emil** (Budapest, 1872. nov. 23. - Budapest, 1955. szept. 1.) gépészmérnök, műegyetemi tanár, Kossuth-díjas (1948), a műszaki tudományok doktora (1952). műegyetemi tanulmányait Budapesten végezte, utána Berlinben volt tanulmányúton. Hazatérve előbb a magyar fegyvergyár, majd a Ganz-gyár főmérnöke lett. 1900-ban a budapesti műegyetem rk., 1902-ben az I. gépszerveztani tanszék r. tanárává nevezték ki. 1923-ban az egyetemi rektora. Munkássága elsősorban a hőerőgépek, emelő- és hűtőgépek elméleti és szerkesztési kérdéseire terjedt ki. Találmányai közül a nevét viselő hatüttemű Diesel-motor és karburátor a legismertebbek. Az iparral állandó kapcsolatot tartott mint tanácsadó, szakértő és tervező (Bánhidai Erőmű, Mátravidéki

Centrálé). Az első magyarországi hűtőház tervezője. Szakcikkei magyar és német szakfolyóiratokban jelentek meg. – *Főbb művei: A gázmotorok munkabírásának növelése. (Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlöny 1912. Hollán pályadíjjal jutalmazott munka); Esse Karburátor (Budapest, é. n.); A hűtés technikai és gazdasági problémái (Budapest, 1941); A hőerőgépek üzemtana (Budapest, 1948); Gőzkazánok, gőzgépek és gőzturbinák (Budapest, 1950); Energiaátalakulás hőerőgépekben (Budapest, 1954); Bánki Donát tudományos munkássága és alkotásai (életrajz, Bp., 1954). – Irodalom: Sch. E. (Technika, 1941); Vajda Pál: Nagy magyar feltalálók (Budapest, 1958).*

* **Szarvasy Imre** (Pest, 1872. jan. 5. - Budapest, 1942. máj. 15.) vegyész-mérnök, műegyetemi tanár, az MTA tagja (l. 1910, r. 1922). Tanulmányait a műegyetemen végezte 1894-ben, 1896-ban a tudományegyetemen bölcsészdoktor lett. 1894-től a műegyetemen volt tanársegéd, 1897-től külföldi tanulmányutat tett, 1899-ben adjunktus, 1900-ban magántanár, 1902-ben rk., 1905-ben az elektrokémiai tanszék vezetője és ny. r. tanára lett. Értekezései a kémiai technológia számos területét ölelik fel, elektrokémiai vonatkozású tanulmányai, valamint az erdélyi földgáz értékesítésére vonatkozó vizsgálatai különösen jelentősek. Behatóan tanulmányozta az elektromosságnak a növények fejlődésére gyakorolt hatását. 1909-től 1929-ig mint a Természettudományi Társulat választmányi tagja a kémiai szakosztály munkájában tevékenyen részt vett. A Chemiai Folyóiratnak szerkesztőségi tagja volt. Tagja volt a felsőháznak. Huttkey Sándor foglalta könyvbe előadásait Elektrochemia címmel (Budapest, 1924). – *Főbb művei: Organikus kémiai reakciók elektromos áram segítségével (Budapest, 1900); Elektrolízisek váltakozó árammal (Budapest, 1902); Elektrotermikus eljárások (Budapest, 1911); Eljárás festékgyártásra alkalmas finom korom előállítására (Budapest, 1918); Eljárás vasban szegény alumíniumhidroxid előállítására vastartalmú oldható alumíniumsókból (Budapest, 1920); Gázreakciók elektromos lángokban (Budapest, 1921); Methylalkohol előállítás metánból (Budapest, 1922); Eljárás szénelektrodák grafitozására (Budapest, 1923). – Irodalom: Zemplén Géza: Búcsúbeszéd Sz. I. ravatalánál (Budapest, 1942); Sz. I. (MTA Almanach, 1942); Lányi Béla: Sz. I. (Budapest, 1942); Plank Jenő: Sz. I. (Technika, 1942. 6. sz.)*

* **Tiles János**, /Tilesch/ (Körmöcbánya, 1872. - Budapest, 1938. jan. 10.) bányamérnök. A selmecbányai akadémia elvégzése után, 1894-től az Északmagyarországi Kőszénbánya Esztergom vidéki bányászatánál, 1898-tól a Magyar Általános Kőszénbánya tatai bányászatánál működött. Szerepe volt a tatai bánya műszaki fejlesztésében. 1934-ben mint központi bányaig. ment nyugalomba. A Bányászati és Kohászati Egyesületnek két ízben volt alelnöke. A magyar bányászat története köréből több tanulmánya jelent meg. – *Főbb művei: A vértessomlyói barnaszénbányászat a magyar bányaművelés és fejlődés történetében (Bányászati és Kohászati Lapok, 1932); Magyar Általános Kőszénbánya RT. fejlődéstörténete (Bányászati és Kohászati Lapok 1933); A szápári bányászatról (Bányászati és Kohászati Lapok 1934); A selmeci munkások lázadása 1707-ben (Bányászati és Kohászati Lapok 1934); Bercsényi Miklós és a selmeci ércbányászat (Bányászati és Kohászati Lapok 1937); Kuruc mozgalom pénzügyi bukásának az alsómagyarországi bányászatra vonatkozó előzményei (Bány. Koh. L. 1937). – Irodalom: Herczegh József: T. I. (Bány. Koh. L. 1938.)*

125 éve, 1897-ben

+ **zágoni Bodola Lajos** (Kézdimarkosfalva, 1825. aug. 10. - Kézdimarkosfalva, 1897. április 2.) bányamérnök. 1848-49-ben részt vett a Bem hadserege számára készített ágyúk öntésében mint Gábor Áron műszaki munkatársa, majd a székely tüzérség egyik vezetője és oktatója volt. A szabadságharc bukása után Itáliába emigrált. 1852 végén visszavonult a politikától és Genuában, valamint más olasz városokban mint mérnök különböző út-, vasút-, híd- és vízépítési munkákban vett részt. 1879-ben hazatérve tapasztalatait a délmagyarországi vízgazdálkodási munkálatoknál hasznosította, s különösen jelentős eredményeket ért el a rizstermelés meghonosítása, ill. fellendítése terén. E tárgykörbe vágó tanulmányai főleg a Gazdasági Mérnök c. lapban jelentek meg. 1892-ben nyugalomba vonult. – *Főbb műve: A rizs meghonosítása Magyarországon (Budapest, 1889).*

* **Botvay Károly** (Ada, 1897. jan. 4. - Sopron, 1958. szept. 10.) erdőmérnök, egyetemi tanár, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa (1952), az erdészeti termőhely-ismerettan korszerűsítője. Háborús katonaevei után 1924-ben erdőmérnöki oklevelet szerzett, majd az Erdőmérnöki Főiskolán kapott állást. 1929-től a talajtani tanszék adjunktusa. 1940-ben műszaki doktori, 1944-ben egyetemi magántanári képesítést szerzett. 1947-től egyetemi tanár, a főiskolai termőhely-ismerettani tanszékének vezetője. Irodalmi közleményei az Erdészeti Kísérletekben, az Erdészettudományi Közleményekben és másutt jelentek meg. – *Főbb művei: Erdészeti talajtan (I-II. Sopron, 1950); Talajaink mint dinamikus rendszerek (Erdészeti Zsebnaptár, 1943).* – *Irodalom: Haracsi Lajos: B. K. (Erdészettud. Közöny, 1958. 2. sz.); B. K. (Soproni Szle, 1959. 2. sz.)*

* **Fazekas/Fuchs/Károly** (Budapest, 1897. júl. 8. - Budapest, 1966. máj. 16.) vízépítő mérnök. A budapesti műegyetemen szerzett oklevelet, majd 1924-től Gyöngyös város mérnöke lett. 1928-tól több kultúrmérnöki és folyammérnöki hivatalban dolgozott, majd 1938-ban a Földművelésügyi Minisztérium osztálytanácsosa lett. 1948-ban a Vízirajzi Szolgálat vezetőjévé nevezték ki. Ezt követően a VITUKI egyik vezető munkatársa volt, 1962-ben vonult nyugdíjba. Életművét a Magyar Hidrológiai Társaság 1963-ban Bogdánfy-díjjal jutalmazta. Számos vízrajzi mérőeszközt tervezett, kiváló konstruktőr és újító volt. Elsősorban a folyómedrek morfológiai kérdésével foglalkozott. A II. világháború után jelentős szerepet vállalt a Balaton-kutatás újraélesztésében, s nevéhez fűződik a „Balaton” kutatóhajó megtervezése is. – *Főbb művei: Vízirajzi műszertan (Budapest, 1953); Folyamatos észlelések a vízrajzban és az ehhez szükséges műszerek (Budapest, 1953); Vízfolyások természetes kialakulása és mesterséges beavatkozás a vízfolyások kialakulásába (Budapest, 1954).* – *Irodalom: Hankó Zoltán: F. K. (Hidrológiai Közöny, 1967. 6. sz.).*

+ **Klimm Mihály** (* Buda, 1851. szept. 4. - Budapest, 1897. jan. 25.) vízimérnök, egyetemi tanár. Oklevelét 1870-ben a budai műegyetemen szerezte, majd Kruspér István mellett a földmérés asszisztense. 1872-ben állami ösztöndíjjal külföldre ment. Részt vett a hamburgi kikötő építésében, majd annak befejeztével 1875–78-ban az Elba-szabályozásnál dolgozott. Ezután német állami szolgálatba lépett és a Rajna-szabályozási munkálatoknál működött. 1879-ben a budapesti műegyetem a vízépítésnek külön tanszékét létesített, amelyre ~et hívták meg. 1882-ben elsőként rendszeresítette a vízmérő gyakorlatokat és Nagymaroson megszervezte a műegyetem vízmérő állomását. 1888-ban tevékenyen részt vett a tiszai árvizek elhárításában. 1889–91-ben a műegyetem rektora. Tanulmányai a Magyar Mérnök- és Építész Egylet Közönyében jelentek meg (A Shaw-féle löpor által működő cölöpverő gép, 1872; Új kikötők Hamburgban, 1875; A Felső-Rajna szabályozásáról, 1877; A kapaszkodó hajózásról, 1881). – *Művei: Műszaki vélemény Budapest főváros balparti részének csatornatervezete tárgyában (Budapest, 1885).* – *Irodalom: Sárközy Imre: K. M. (Mérnökegylet Heti Ért. 1897); Magyar műszaki alkotók (Budapest, 1964).*

+ **Lechner Lajos** (Buda, 1833. febr. 8. - Budapest, 1897. nov. 18.) mérnök, építészmérnök. Tanulmányait a József műegyetemen végezte, gyakorlati működését az Építési Igazgatóságon kezdte. 1865-től, 1870-ig a Felső-Bodrog szabályozásán dolgozott. Külföldi tanulmányútról hazatérve elkészítette Budapest városrendezésének tervét, mellyel elnyerte a Fővárosi Közmunkák Tanácsa által kiírt nemzetközi pályázat 10 000 forintos első díját. Munkájának felhasználásával készült el a főváros rendezésének terve. Tervei szerint építették ki a Nagykörutat, s ő kapott megbízást a Sugárút (ma: Andrássy út) építésére. Megnyerte 1873-ban a főváros csatornázására kiírt szűkebb körű nemzetközi pályázatot is, s e munka végrehajtása (1891–96) szintén az ő elgondolásai szerint történt. Ugyancsak ő tervezte és irányította az árvíz által romba döntött Szeged újjáépítésének munkáját (1879–84). Munkásságáért, különösen Szeged korszerű városrendezésének tervéért (körutakkal, sugárutakkal, rakparttal stb.) számos hazai és nemzetközi kitüntetésben részesült. 1884-től az Országház építésének ellenőre, 1886-tól a Budapesti mérnöki hivatal vezetője, s mint ilyen közvetlenül irányította a főváros vízellátásának és csatornázásának munkálatait. 1891-től 1894-ig a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet alelnöke. – *Főbb művei: Szeged újjáépítése (Budapest, 1891).* – *Irodalom: Mihályfi József: L. L. (Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Heti Ért. 1897.)*

+ **Martin Lajos** (Buda, 1827. aug. 30. – Kolozsvár, 1897. márc. 4.) matematikus, egyetemi tanár, az MTA I. tagja (1861), a repülés egyik magyar úttörője. A szabadságharc alatt honvéd tüzér volt.

Világos után rövid fogságot szenvedett, majd közkatonaként besorozták az osztrák hadseregbe. Itt a tűzérési röppentyűk tökéletesítése foglalkoztatta. Már ekkor arra a gondolatra jött, hogy a légszavár a levegőnél nehezebb repülőeszközök hajtására alkalmas lehet. A repülés problémájával 1856 körül kezdett behatóbban foglalkozni. 1861-ben tartotta akadémiai székfoglalóját *A madárszárny erőzete* címen. 1871–75 között megépítette a madárrepülést utánozó ornithopter repülőgépét. Belátva, hogy a repülés kérdése ilyen módon nem oldható meg, érdeklődése a propeller és a szélkerék felé fordult. Bár ez irányú elméleti megfontolásai a fizika szempontjából el nem fogadható egyszerűsítő feltevéseken alapultak, később mégis más magyar matematikusok (Réthy Mór, König Gyula, Vályi Gyula, Kürschák József) részére jelentős matematikai vizsgálatok kiindulópontjaivá váltak. Elsőnek gondolt arra, hogy a repülőgép szárnyán csűrőfelületeket alkalmazzon, melyek hajlásszögének ellentétes irányú beállításával a gép egyik vagy másik oldalra dönthető és „fordulatba vihető. Új típusú repülőgépére, a „lebegő kerék”-re 1893-ban szabadalmat kapott. A Kolozsvárott bemutatott gép szemtanúk szerint három méter magasra emelkedett. A szélenergia hasznosításának kérdéseivel is foglalkozott. 1872-ben a kolozsvári egyetemen a felső mennyiségtan tanára lett 1895–96-ban az egyetemi rektorává választották. – *Főbb művei: Az erőműtani csavarfelületek. A vízszintes szélkerék elmélete* (Budapest, 1875); *A változtatási hánylat alkalmazása a propeller felület egyenleteinek lefejtésére* (Budapest, 1877); *A madárrepülés általános elmélete* (Kolozsvár, 1891); *A lebegő kerék bemutatója* (Erdélyi Múzeum Egyes. orvosi és term. tud. ért. je, 1893); *A repülőgépről* (Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlöny 1894). – *Irodalom: Gyalui Farkas: Ma száz éve született a magyar aviátikának első zsenije* (Ellenzék, 1927); *Tulogdy János: M. L. élete és munkássága* (Erdélyi Múzeum 1941); *Vajda Pál: Magyar repülő feltalálók* (Budapest, 1953); *Vajda Pál: Nagy magyar feltalálók* (Bibliográfiával, Budapest, 1958).

* **Mátyus Sándor** (Sztára, 1897. okt. 17. – Budapest, 1984. szept. 3.) gépészmérnök, vízellátási szakember. A budapesti műegyetem elvégzése után (1924) a Fővárosi Vízműveknél a víztermelés üzemeltetésével, fejlesztésével és a műszaki kivitelezések vezetésével foglalkozott. Mint műszaki ig. jelentette meg 1940-ben a Vízművek üzemi problémái c., számos új megoldást tárgyaló könyvét. Többek között az ő áldozatos munkájának volt köszönhető, hogy a Vízművek a főváros ostroma alatt is üzemelt, s a felszabadulást követően a helyreállítási munkák rövid idő alatt befejeződtek. 1955-60-ban a BME-n elsőként adta elő a vízellátás tantárgyat. Ugyancsak az ő nevéhez fűződik a víztároló medencék kényszerkeringetősű szellőztetésének első alkalmazása. Több gépészeti találmányát alkalmazták a szivattyúk járókerekeinek kialakításánál, ill. a szivattyútelepek csőzárainál. Számos egyetemi jegyzet és tudományos szakkikk szerzője volt. – *Irodalom: Dr. Fáy Csaba: M. S. élete és szakmai működése* (Kézirat a Magyar Környezetvédelmi és Vízügyi Múzeumban, 1985).

* **Rott Andor** (Budapest, 1897. jún. 14. - Antwerpen, 1981. jún. 25.) vegyészmérnök, feltaláló. Tanulmányait a budapesti műegyetemen, majd azt a bresloui (Wroclaw) Technische Hochschuleben végezte. 1923-ban diplomázott. Az egyetemi évek után a Budapesti Continental Filmgyár mérnöke lett. A belga fotóanyaggyár tulajdonosának, Lieven Gevaert-nek a meghívása alapján 1926-tól 1962-ig a Gevaert-cég osztályvezetője volt. Legjelentősebb találmánya az 1939-ben szabadalmaztatott közvetlen pozitív fényképkészítés, amelyet a nemzetközileg elfogadott rövidítéssel DTR-nek neveznek (Diffusion Transfer Reversal). Ugyancsak Rott ötletéből alakult ki az amerikai E. H. Land „Polaroid” néven ismert, 1944-ben szabadalmaztatott ún. „rögtönfénykép” módszereis. – *Főbb művei: Un nouveau principe de l'inversion. L'inversion transfert par diffusion* (Science et Industrie Photographiques, 1942); *Photographic Silver Halide Diffusion Processes* (Weyde, E. társszerzővel, London-New York, 1972). – *Irodalom: Vajda Pál: A DTR eljárás* (Fotó, 1975); *Cassiers, P.: In Memoriam A. R.* (Koninklijke Vlaamse Ingenieurs-Vereiniguing, Antwerpen, 1981); *Vajda Pál: A fotótechnika, a fotóoptika és a fotóvegyészet magyar úttörői* (Technikatörténeti Szemle, XII. sz., 1980-81).

* **Sikó Attila** (Tiszavárkony, 1897. szept. 10. - Budapest, 1965. júl. 28.) mérnök a műszaki tudományok kandidátusa (1961). Munkásságát a Budapesti Kikötőépítési Kormánybiztosságnál kezdte, majd a Vízirajzi Intézet tervezési osztályára került, 1938-tól az Országos Öntözésügyi Hivatal tervezési osztályának vezetője, azután a Vízirajzi Intézet, majd a Vízgazdálkodási

Tudományos Kutató Intézet munkatársa lett. Számos hazai vízépítési műtárgy építésében vett részt (nicki Rába-gát stb.). Önálló munkái közül legjelentősebb a tiszaburai csőzsilip. Statikai, talajmechanikai és hidraulikai kérdésekkel egyaránt foglalkozott. Fő eredményei a csővezetékek és csőzsilipek méretezésével és tervezésével, részben hidraulikai kutatásokkal kapcsolatosak. – *Főbb művei: Különböző alakú nyílásokon szabadon átbukó vízmennyiség meghatározása számítással és szerkesztéssel... (Vízügyi Közlemények 1934); Változó rugalmasságú alapon nyugvó tartók egyensúlyi vizsgálata (Mélyépítéstud. Szle 1960). – Irodalom: Lászlóffy Woldemár: S. A. (Vízügyi Közlemények 1965.)*

* **Vándor József** (Temesvár, 1897. szept. 19. - Budapest, 1955. szept. 10.) vegyészmérnök, a kémiai tudományok doktora (1953). Oklevelét 1919-ben a budapesti műegyetemen szerezte. Pályáját a Wander Gyógyszer- és Tápszergyárban kezdte. 1925-től Németországban a Kaiser Wilhelm és a Fritz Haber Intézetben végzett kutatómunkát, majd 1932-től az SZU Tudományos akadémiájának szerves kémiai intézetében osztályvezetőként dolgozott Nyeszmejanov és Dubinyin mellett. Hazatérve 1938-tól fordításokból kényszerült fenntartani magát. 1945 után egyik szervezője volt az MTA előkészítő testületének, a Magyar Tudományos Tanácsnak. 1948–49-ben a belgrádi egyetemi meghívott vendégtanára. 1950–52-ben megszervezte és vezette a Műanyagipari Kutató Intézetet. 1953 őszétől haláláig az Építőanyagipari Kutató Intézet szilikátkémiai osztályát vezette. Tudományos munkássága fizikai-kémiai vonatkozású; főként a kémiai termodinamika területén alkotott maradandót. Gyakorlati vonatkozású munkássága a tápszerekkel és növényvédő szerekkel kapcsolatos vizsgálatokra és szabadalmakra, az enzimhatás és a sejtreakciók kinetikai vizsgálatára, továbbá a műanyagok gyártásával kapcsolatos kutatásokra terjed ki. Nevéhez fűződik az első hazai nylon előállítás. – *Főbb művei: Die Malzextrakte (Berlin, 1928); Egy új állapotegyenletről (Az SZU Akadémiájának Ért., IV., 1936); Az állapotegyenlet (I. és II. Magyar Kém. L. 1949. 4. és 5. sz.); Az abszolút nullapont és a hőfokskála értelmezése (Magyar Kém. L. 1950); Kémiai termodinamika (Budapest, 1952). – Irodalom: Korach Mór: V. J. (bibliográfiával; Magyar Kém. L., 1956).*

* **Árkos Frigyes** (Plevlje /Bosznia/, 1897, február 18. - Budapest, 1967. május 13.) vaskohómérnök, a magyar kohászati vállalatok termelésirányító szervezetének kidolgozója. 1921–45 között a diósgyőri vasgyár mérnöke volt, ahol bevezette a Hollerith elszámolási rendszert. 1945 után az újonnan megalakult Iparügyi Minisztériumban dolgozott, majd 1948 végén az új Kohóipari Központ műszaki osztályának élére került. A vaskohóipar céltudatos fejlesztési irányelveinek kialakításában fejtett ki eredményes munkát. 1951–53-ban a Lőrinci Hengerműben, majd a százhalombattai Dunai Vasműben főmérnök, majd műszaki igazgató volt. Nyugdíjba vonulásáig (1964) a Kohászati Értékesítő Vállalat igazgatója volt. Nyugdíjasként is tovább dolgozott az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság kötelékében a hazai vaskohóipar távlati fejlesztésének tervein. Árkos Frigyes a Kohászati Lapoknak 1957-1966 között volt főszerkesztője.

* **Benedikt Ottó** (Budapest, 1897. május 18. - Budapest, 1975. november 25.) Kossuth-díjas villamosmérnök, egyetemi tanár, akadémikus. Tudósi életműve alapján a XX. századi hazai irányítástechnika, az automatizálási kutatások egyik jeles alakja, és szervezőegyenlőse volt. Tudományos pályáját kommutátoros motorok tervezésével kezdte, később a villamos gépek automatikája, önműködő szabályozása elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozott. Legjelentősebb fejlesztése és találmánya az autodin néven ismertté vált automatizált erősítőgép volt. Ő dolgozta ki a róla elnevezett Benedikt-motor működését, amely egy ötvenperiódusú, önműködően kompenzáló, egyfázisú kommutátoros motor, amelynek továbbfejlesztett változatát a vasúti vontatásban, a daru- és szerszámgépek meghajtására használtak. Elméleti munkásságának számottevő eredménye a mágneses kör indukciós, feszültségi stb. jellemzőinek pontos kiszámítására alkalmas nomografikus eljárás kidolgozása. Kezdeményezésének és szervező munkájának köszönhetően alakult meg az MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézetének egyik intézményi jogelődje a budapesti Műegyetemen, amelynek 1960 és 1970 között vezetője, illetve alapító igazgatója volt.

* **Gruzl Ferenc** (Budapest, 1897. január 10. - Budapest, 1972. november 30.) vegyészmérnök, a hazai búzakataszter egyik elkészítője. Oklevelét a budapesti Műegyetemen szerezte (1919), bölcsészdoktori értekezését a budapesti tudományegyetemen védte meg. Pályáját az Országos

Chémiai Intézetben kezdte 1919-ben, itt kezdett gabona- és lisztvizsgálattal foglalkozni. 1928-tól az akkor létesített Gabona- és Lisztkísérleti Intézet osztályvezetője volt. 1939-től 1959-ig, nyugdíjazásáig az intézetet igazgatóként vetette. 1935-ben az ország főbb gabonatermő területein búza- és lisztminősítő hálózatot szervezett és ezzel egy időben hét, e célt szolgáló laboratóriumot is létesített. E munka eredményeként, Hankóczy Jenővel együtt elkészítették az ún. búzakatasztert. 1940-ben szabadalmaztatta a Laborográf nevű tézstaminőség-vizsgáló műszerét. Rendszeresen oktatott tanfolyamokon és a műegyetemen. Egyike volt azoknak, akik 1945-ben újjászervezték a Magyar Molnár-céhet, majd 1948-ban továbbfejlesztették Malomipari Tudományos Társasággá.

* **Mika József** (Budapest, 1897. július 30. - Budapest, 1975. március 29.) kémikus, vaskohómérnök, egyetemi tanár, a kémiai tudományok doktora (1952), Kossuth-díjas (1963). Oklevelet a soproni Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolán szerzett (1923). 1923-ban a Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak Rt. (MÁVAG) diósgyőri vasgyárában a kémiai laboratórium vezetője lett. 1924-től a soproni főiskola bányavegytani (később elemző vegytani és fizikai kémiai) tanszékén tanársegéd. 1927-től 1950-ig adjunktus és laboratóriumvezető intézeti tanár. 1952-től 1960-ig, nyugdíjazásáig a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem III. sz. kémiai tanszékén tanszékvezető egyetemi tanár, majd a Vasipari Kutató Intézet tudományos tanácsadója. Fő kutatási területe az analitikai kémia, a kohászati analízis, a mikrokémia volt. Egy új módszert dolgozott ki a fémkomponensek meghatározására, valamint emissziós színeképelemzéssel is foglalkozott.

* **Jakóby László** (Luzna, *Liptó vm.* 1897. augusztus 26. - Budapest, 1957. szeptember 4.), kohómérnök, a soproni Bányászati és Erdészeti Főiskolán 1924-ben kapott oklevelet. Ezt követően a Hirman Ferenc-féle öntöde és vagonfelszerelési gyár üzemvezető mérnöke és a Miskolcvidéki Kőszénbánya Rt. üzemvezető mérnöke (1924-1925) volt. 1925-1931. között volt a csepeli Weiss Manfréd Acél- és Fémművek Alumínium- és Fémöntödéjének vezető főmérnöke. Budapesten önálló kohómérnöki tervező- és tanácsadó irodát nyitott, majd speciális kemence-, kazán- és kohó-építőipari, ill. szigetelővállalatának vezetője (1931-1949), a Magyar Alumínium- és Könnyűfémipari Kutató Intézet, ill. a Fémipari Kutató Intézet Kohászati Osztályának osztályvezető főmérnöke (1949-1957) volt. Ezt követően címzetes egyetemi tanár címet kapott. Kohászati, kohó- és gépipari anyag- és gyártásismerettel, elsősorban a fémöntödei homok vizsgálatával, az alumínium és a nehéz színesfémek kohászati kérdéseivel, az alumínium- és magnézium-ötvözetek tulajdonságaival foglalkozott, a hazai magnézium- és cinkkohászati anyagtudományi kutatások egyik elindítója volt. Nemzetközileg is elsők között vizsgálta a színesfém-hulladékok feldolgozásának lehetőségeit, új pörkölési, olvasztási és öntési eljárások bevezetője a hazai fémkohászatban. Különösen értékes kohászattörténeti és művelődéstörténeti tevékenysége. Feldolgozta az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület (OMBKE) és lapja, a Bányászati és Kohászati Lapok megalapításának körülményeit, első éveinek történetét, a magyarországi műöntészet történetét, vizsgálta a kohászati újdonságok hazai elterjedésének okait és következményeit, a kohászati szakmai kitüntetések – érmek, plakettek egyéb elismerések – fejlődését. Számos népszerű szakkönyv, egyetemi jegyzet, egyéb tudományos ismeretterjesztő kiadvány szerzője és szerkesztője volt.

* **Winter Ernő** (Győr, 1897. március 15. - Budapest, 1971. június 2.) vegyész mérnök, akadémikus, a magyar híradástechnika és vákuumtechnikai ipar és kutatás kimagasló képviselője. Munka mellett végezte tanulmányait a József Műegyetemen, ahol 1925-ben vegyész mérnöki képesítést szerzett. Friss diplomásként az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. kutatólaboratóriumában dolgozott vegyészként. A Tungstramban dolgozta ki jelentős találmányait, a bárium elektroncsöveket, amelyek a külföldiekkel minden tekintetben versenyképesek voltak. Kifejlesztette a közvetett fűtésű katódot, valamint – munkatársaival – több eredeti rádiócső-konstrukciót is kidolgozott. Tőle származott az a világszerte alkalmazott eljárás, amellyel a rács másodlagos-emisszió megakadályozására a rácsot arany bevonattal látták el. A II. világháború után Winter Ernő dolgozta ki a legkisebb fogyasztású teleses csöveket, és a közvetlen fűtésű D sorozatot. 1950 után mikrohullámú csövek fejlesztésével is foglalkozott: különlegesen hosszú élettartamú, nagy teljesítményű készletkatódot dolgozott ki. 1950-ben a Távközlési Kutató Intézet munkatársa lett, 1962-ben az MTA Műszaki Fizikai Kutató Intézetének elektronfizikai osztályát vezette.

* **Tihanyi Kálmán**, /született Herk/ (Izbék, 1897. április 28. - Budapest, 1947. február 26.) mérnök-fizikus, akinek legfontosabb találmányai a korszerű televízió alapelveire és felépítésére vonatkoztak. 1926. március 20-án nyújtotta be a televízióra vonatkozó első bejelentését. A Radioskóp című iratban kifejtette a töltéstárolás elméletét, valamint az arra felépített katódsugárcsöves televízió-rendszert. A szabadalom benyújtása után elkészültek televíziójának végleges tervei, amelyeket 1928. június 11-én, illetve 1928. július 10-én Magyarországon és Németországban szabadalmazott. Egy évvel később ezekkel az elsőbbségekkel jelentette be két találmányát, többek közt Angliában, Franciaországban és az Egyesült Államokban. A szakértő számára egyértelmű, hogy ezek a szabadalmi iratok - nem utolsósorban az 1928. júliusi bejelentés a szabadalmi irodalomban ritkán előforduló 127 igénypontjával - túlmutatnak a később megvalósított Ikonoszkópon. Tihanyi 1928 júniusában érkezett Berlinbe, s rövid időn belül több céggel felvette a kapcsolatot. Mindeközben, immár saját laboratóriumában, két öccsének asszisztenciája mellett elkészítette első, kísérleti képfelvetőcsövét. Két angol szabadalmának kivonatát 1929 nyarán publikálták, novemberben pedig francia bejelentésére kapott szabadalmat. Az RCA 1930 közepén kereste meg új kamera iránt érdeklődve. A tárgyalások 1931 elején bontakoztak ki, amikor Tihanyi felfedezett néhány, különösen a "tárolásra", a fotocellára és a döntő jelentőségű dielektrikumra vonatkozó titkot. A kísérletek egy új típusú képbontó kifejlesztésére voltaképpen 1930. május táján indultak meg az RCA újonnan átszervezett laboratóriumában, Zworykin vezetésével, s az ő 1930. május 1-jén, illetve július 17-én tett bejelentéseiből kiindulva, amelyek - szabadalmi közül elsőként - már a kondenzálás gondolatára építkeztek. Ezek a kísérletek azonban nem vezettek sikerre, s ezért határozták el 1931 májusában, hogy "kipróbálják" a Tihanyi-szabadalmakban javasolt egyik különleges megoldást. Az RCA 1930-ban, angol és francia szabadalmainak közzétételét követően kereste meg Tihanyit. Tárgyalásai 1934-ben sikerrel zárultak. Ekkor a cég, az ő találmányai alapján szerkesztett új televízió rendszerét készülvén nyilvánosságra hozni, megvásárolta szabadalmait. Az Amerikai Szabadalmi Hivatal elbírálói Tihanyi elsőbbségére hivatkozva utasították el Zworykin 1930-ban és 1931-ben bejelentett, hasonló tárgyú megoldásait. Tihanyi két amerikai szabadalmat kapott 1928-as elsőbbséggel. Ma már nyilvánvaló, hogy ez a döntő jelentőségű találmány Tihanyitól származik. A megoldást - olyan televíziót, amely a letapogatás ideje alatti folyamatosan kilépő elektrontöltések felhalmozásával és tárolásával működött - Tihanyi Kálmán először 1926-ban, ennek továbbfejlesztett változatait 1928-ban szabadalmaztatta. Manapság sok milliárd tévéző van a világon, és a televízió szerepe van mindenütt, ahol tudománnyal, kutatással, embertársaink gyógyításával foglalkoznak. Ezt tükrözte az a 4500 nm alapterületű kiállítás, amit 1997-ben hoztak létre a németországi Oberhausenben a televízióról, mint a XX. század egyik meghatározó gazdasági és kulturális tényezőjéről. A kiállítás Tihanyi Kálmánt az ikonoszkóp feltalálójaként mutatta be.

* **Tomcsányi Béla** (Rimaszombat, 1897. június 2. - 1950.) villamosmérnök, rádiómérnök, 1926-tól a Posta Kísérleti Intézet (PKI) mérnöke. Ő tervezte a székesfehérvári adóállomást, a rádió első szünetjeladóit. Tervezett pontosidő-jelző készüléket, hordozható erősítőt. 1939-től a Magyar Rádió stúdiójának erősítőjében dolgozott. A II. világháború után részt vett a stúdió újjáépítésében, melynek vezetője lett.

A világon elsőként Tatán, **1897. július 24-én** gyulladtak ki utcai acetilénlámpák. Az acetilénláng azonos fényerővel kevesebb hőt és égéstermékot fejlesztett, tehát kevésbé rontotta a levegőt, mint a gyertya, a petróleum vagy a világítógáz lángja. Az első utcai gázlámpákat 1814-ben Londonban állították fel, 1816-ban kísérleti jelleggel Pesten is bevezették a gázvilágítást. A villany-világítás Budapesten 1873-ban jelent meg, Temesvár volt az első magyar város, ahol utcai elektromos lámpákat helyeztek el. A budapesti Belvárost 1893-ban világították ki, nagyobb kandelábereket 1909-től állítottak fel. Tatán csupán 1912-ben tértek át a villanyvilágításra, a gázvilágítás tizenöt éve így csak technikatörténeti érdekesség maradt.

100 éve, 1922-ben

+ **Bánki Donát** (* Bánk, 1859. jún. 6. - Budapest, 1922. aug. 1.) gépészmérnök, egyetemi tanár, az MTA I. tagja (1911), kiváló feltaláló. A budapesti műegyetem elvégzése után 1879–80-ban a műszaki mechanika tanszéken tanársegéd. Utána a MÁV Gépgyár, majd a Ganz és Tsa. cég szerkesztőmérnöke. 1899-től haláláig a budapesti műegyetemen a hidrogépek, kompresszorok és gőzturbinák szerkezettanának ny. r. tanára. ~ és munkatársa, Csonka János nevéhez fűződik a motorgyártás hazai bevezetése. Közös alkotásuk volt a magyar motoripar első s a nemzetközi piacokon is versenyképes terméke, a Ganz-gyár által előállított Bánki–Csonka-motor, melynek legjelentősebb újítása az 1893-ban szabadalmaztatott porlasztó (karburátor). 1894-ben szabadalmaztatta az első nagynyomású robbanómotort, a korában világhírű Bánki-motort, melynél a robbanókeveréket a hengerbe porlasztott vízzel hűtötte le, s ezzel a motor hatásfokát korábban nem remélt mértékben sikerült fokoznia. (Bár a Bánki-motor elterjedését a néhány évvel később megjelent Diesel-motor megakadályozta, mind a kompressziónövelés, mind a vízbefecskendezés elvét később is alkalmazták.) Víz turbinája (1917), melyet halála után (1926) az MTA nagyjutalmával tüntetett ki, új utakat nyitott a törpe vízerőművek fejlesztésében. 1918-ban nagyszabású tervet dolgozott ki a Vaskapu vízerőjének hasznosítására. Kiterjedt irodalmi munkásságában főként a gázmotorok elméletével, a gőzturbinák és hidrogépek szerkesztési alapelveivel foglalkozott. Emlékezetére a Gépipari Tudományos Egyesület 1955-ben ~-Emlékérem néven 3 fokozatú, díjazással egybekötött, évenként kiosztásra kerülő műszaki kitüntetést alapított. – *Főbb művei: Gyakorlati hidraulika és hidrogépek (jegyzet, I–II., Budapest, 1901–02); Gőzturbinák. Légsűrítőgépek (könyv, Budapest, 1903); Energiaátalakulások folyadékokban (Budapest, 1916, németül: Berlin, 1921); Neue Wasserturbine (Berlin, 1917); A Vaskapu-vízerőmű tervezete (I–II., Budapest, 1918); Dugattyús szivattyúk és kompresszorok gépszerkezetana (Budapest, 1932). Irodalom: Schimanek Emil: B. D. tudományos munkássága és alkotásai (Budapest, 1954); In memoriam Donát Bánki 1859-1922. (Acta Technica Hung. Tom. 27. 1959); Varga József: B. D. élete és munkássága (Budapest, 1959); Rácz Elemér: B. D. emlékezete (Magyar Tud., 1960).*

* **Bartha Zoltán** (Kolozsvár, 1922. jún. 15. - Budapest, 1989. aug. 29.) vegyészmérnök, a kémiai tudományok kandidátusa (1960). Kolozsvárott érettségizett, 1941-től a budapesti műegyetem vegyészmérnöki karán tanult, 1945-ben kapott vegyészmérnöki oklevelet. 1947-től haláláig a Magyar Ruggyanta (a későbbi Taurus) Gyárban dolgozott főmérnökként. A budapesti műszaki egyetemen a gumiipar technológiája c. tárgyat oktatta. Fő kutatási területe a szilárdsághordozó gumirendszerek tanulmányozása volt. A kaucsuk és a gumi technológia területén számos újítás, szabadalom és annak kidolgozása fűződik a nevéhez. Wartha Vince-díjjal tüntették ki. – *Főbb művei: Textil-gumi rendszerek különös tekintettel azok fársztási vizsgálataira (Budapest, 1954); Textil-gumi rendszerek (Budapest, 1982); A magyar gumiipar története (társszerzőkkel, Budapest, 1982).*

+ **Bene Géza** (* Pest, 1855. júl. - Anina, 1922. dec. 5.) bányamérnök. Oklevelét a selmecbányai főiskolán szerezte 1884-ben. Előbb az Osztrák-Magyar Vasúttársaság dél-magyarországi birtokán volt bányamérnök, néhány évig a Vaskő és Dognácska vidéki vasércbányászatot vezette, majd haláláig az aninai szénbányászat főnöke volt. 1886-ban Belgium, Francia- és Németország szén- és rézbányáit, 1888-ban az erdélyi aranybányákat, 1900-ban a francia courrières-i nagy bányakatasztrófa színhelyét tanulmányozta. Értekezései bel- és külföldi szakfolyóiratokban jelentek meg. – *Művei: A kőszénbányákban fellépő gázkitörésekről (Budapest, 1910). – Irodalom: Pauer János: A Selmecbányai Magyar Kir.-i Bányászati és Erdészeti Akadémia története (Selmeczbánya, 1896).*

* **Czégi József** (Kaposzsekcső, 1922. máj. 1. - Budapest, 1983. ápr. 8.) gépészmérnök, a műszaki tudományok kandidátusa (1954). A dombóvári gimnáziumban érettségizett. Ezután Budapesten a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemre iratkozott be, ahol 1940 és 1944 között gépészmérnöki tanulmányokat folytatott; oklevelét a háború után, 1945 novemberében szerezte meg. Közben 1942-től a II. gépszerkeztetési tanszéken gyakornok, 1943-tól kisegítő tanársegéd, 1944-től díjas gyakornok, 1945-től tanársegéd, 1949-től adjunktus. egyetemi munkája mellett ipari gyakorlatot is folytatott: 1945-ben a MÁV dombóvári műhelyében, 1946-47-ben a LAMPART

Művek Rt. és 1947-48-ban a Szivattyúgép Rt. telepén dolgozott üzemmérnökként. Az üzemi munkák során terelődött figyelme az ágyazástechnika kérdéseire. Az egyetemi tanszék laboratóriumában felállított csapágyvizsgáló gépen önálló kutatásokat végzett, felhasználva az ágyazás és kenéstechnika hazai és nemzetközi irodalmát is. Eredményeit a gépészmérnök-képzésben, a gépelemek tantárgy korszerűsítésében és az ipari gyakorlat számára is írt kézikönyveiben hasznosította. 1949-51-ben az Áll. Műszaki Főiskolán is tanított, 1950-ben kinevezték tagozatvezetőnek az esti épületgépész tagozathoz. Ezt a megbízatását 1952. aug.-áig látta el. A gépelemek tanszéken 1959-ben docensi kinevezést kapott. Közben az 1952-53-as tanévben a Szolnoki Közlekedési Műszaki egyetemen mint megbízott tanszékvezető tartotta a gépelemek tárgy előadásait. A BME Gépészmérnöki Kara tudományos dékánhelyettesévé választotta (1963-66). Tudományos kutatómunkája során az OMFB megbízásából a színesfém csapágyanyagok és a műanyagok felhasználásának 20 éves fejlesztési tervének kidolgozásában is részt vett. A kenéstechnika és a siklócsapágyak elismert szakértője volt. Eredményei közül kiemelhető a hengeres hidrodinamikus csapágyak állandósult terhelés melletti határteherbírása, ill. a hidrosztatikus csapágyak optimalizációja témákban végzett munkája. Tagja volt az MTA Gépszerkezettani Bizottságának, a Gépipari Tudományos Egyesület Tribológiai Főbizottságának és az Igazságügyi Műszaki Szakértői Bizottságnak. – *Főbb művei: Irányelvek a siklócsapágyak korszerű tervezésére (Budapest, 1951); Technikai fizika (Budapest, 1951); Szerszámgépek főorsócsapágyai (Budapest, 1952); Motor siklócsapágyak (Budapest 1953); Siklócsapágy kézikönyv (szerk., 1-2., Budapest, 1953-54); Siklócsapágyak elméletének és kialakításának újabb szempontjai (Budapest, 1955); Műanyagok a gépiparban (Makádi Józseffel, Budapest, 1961); Siklócsapágyazások (Budapest, 1962). – Irodalom: Dr. Cz. J. (A Jövő Mérnöke, 1983. ápr. 29.).*

* **Habuda Zsigmond** (Pécs, 1922. dec. 18. - Budapest, 1981. okt. 24.) közlekedési mérnök. A II. világháború kitöréséig idősebb testvéreivel együtt fazekas mesterséget folytatott, hogy fiatalabb testvérei tanulását segíthesse. Mint szökött katona 1944 dec.-ében a Vörös Hadseregben harcolt. 1945-1959 között a Belügyminisztérium állományába tartozott. 1949-ben a tiszti isk.-t, 1952-1958 között a budapesti műszaki egyetemi közlekedésmérnöki karát végezte el. 1959-ben mint tanársegéd a gépjárművek tanszék jogelődjére került, 1963-tól adjunktus. 1964-ben szerezte meg az egyetemi műszaki doktori oklevelet. Közben a Belügyminisztérium Közlekedésrendészetében mérnök-századosként dolgozott. Tagja volt a Magyar Partizán Szövetségnek, valamint a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) Országos Műszaki Választmányának. – *Főbb művei: Közúti gépjárművek balesetvizsgálata (Budapest, 1961); Gépjárművek fékberendezései (Gergely Tiborral, Budapest, 1963); A gépjármű vezetésének és karbantartásának biztonságtechnikája (Budapest, 1968, 1971, 1973). – Irodalom: (N. n.): Dr. H. Zs. 1922-1981 (Jövő Mérnöke, 1981. nov. 21.).*

* **László Antal** (Gyergyóalfalu, 1922. jún. 7. - Veszprém, 1982. dec. 8.) vegyész mérnök, egyetemi tanár, a kémiai tudományok doktora (1963), Kossuth-díjas (1952). A budapesti műegyetemen szerezte vegyész mérnöki oklevelét (1945). 1944-50 között az egyetemen tanársegéd, majd adjunktus. 1950-ben a veszprémi Magyar Ásványolaj- és Földgáz Kísérleti Intézet osztályvezetője, 1953-ban a Magyar-Római Kémiai Kísérleti Üzem főmérnökévé nevezték ki. 1957-ben hívták meg a Veszprémi Vegyipari Egyetemre, ahol haláláig tanszékvezető egyetemi tanár volt. 1961-ben Wartha Vince-éremmel, 1965-ben az Akadémiai Díj I. fokozatával tüntették ki. – *Főbb művei: Über die Zusammenhänge von Zündungsparametern eines Strömenden Gases (Németh Andrással, Fáy Lászlóval, Budapest, 1963); A vegyész mérnöki tudomány alapjai (Benedek Pállal, Budapest, 1964; németül: Lipcse, 1965, 1967; oroszul: Leningrád, 1970).*

* **Ubell Károly** (Újpest, 1922. december 4. - Koblenz, 2004. szeptember 11.) vízépítő mérnök, a műszaki tudományok kandidátusa (1958). 1949-67-ig a Vízrajzi Intézet, ill. VITUKI kutatója, osztályvezetője, 1967-70-ig az UNESCO szakértője. 1971-től nyugdíjba vonulásáig a Német Szövetségi Hidrológiai Intézet munkatársa. A VITUKI-ban a felszín alatti vizek hidrológiájával, a talajvizek mozgásával és a növényzet vízforgalmának kérdéseivel foglalkozik. Mint UNESCO szakértő, Bagdadban igazgatói beosztásban vezeti a Természeti Készleteket Kutató Intézetet, Koblenzben talajvíz-hidrológiai és -hidraulikai szakelőadó. Megszervezi az első Magyarországon

rendezett Nemzetközi Hidrológiai Továbbképző Tanfolyamot, és szerkeszti az angol nyelvű jegyzetsorozatot. A mintegy 100 szakmai magyar és idegen nyelvű publikációi sorából kiemelkedő az 1983-ban Németországban írt és megjelent – társszerzővel közös – hidrogeológiai tankönyve.

+ **Ürmössy Kálmán** (* Abrudbánya, 1862. - Budapest, 1922. aug. 10.) kohómérnök. 1886–89 között előbb tanársegéd, majd h. tanár volt a selmecbányai akadémia fémkohászati tanszékén. 1889-ben a körmöcbányai pénzverő hivatalhoz került; 1912-től annak igazgatója volt. Több tanulmánya jelent meg a Bányászati és Kohászati Lapokban.

+ **Weissmahr József** (* Bécs, 1875. ápr. 11. - Budapest, 1922. dec. 12.) mérnök, műegyetemi tanár. Mérnöki oklevelét 1898-ban a budapesti műegyetemen szerezte, ugyanitt tett doktorátust is 1919-ben. 1898-ban tanársegéd, 1901-ben adjunktus Kovács Sebestény Aladár mellett, 1921-től a vízepítéstan ny. r. tanára. Jelentős működést fejtett ki a hidrometria területén. Az I. világháború idején a Boszporuszban sebességméréseket végzett, és a Márványtenger parti áramlásainak helyét, irányát és sebességét határozta meg. – *Főbb művei: Vízsebesség méréseink hibái és csökkentésükre vagy kiküszöbölésükre szolgáló módszerek és eszközök (Műszaki doktori értekezés, Budapest, 1918); Vízépítéstan (I – II., Kovács S. Aladárral, Budapest, 1919-21); Alapozások (Kovács S. Aladárral, Budapest, 1920). Irodalom: Fejér László–Lászlóffy Woldemár: A hidrometria magyarországi fejlődése. (Budapest, 1986)*

* **Szepeshegyi István** (Sopron, 1922. március 2. - Tapolca, 1992. január 10.) Eötvös Lóránd Díjas bányamérnök, gazdasági mérnök. Meghatározó szerepe volt a hazai bauxitbányászat műszaki fejlesztésében, a termelés 2,5-szeres felfuttatásában. Megszervezője és vezetője volt a Tapolcai Bauxitbányászati Gyűjteménynek 1982-87 között. Nevéhez fűződik a Véndekhegyi Szentkút megmentése, a Véndekhegyi harangláb felújítása és a „Tapolca Füzetek” beindítása.

* **Polinszky Károly** (Budapest, 1922. március 19. - Budapest, 1998. augusztus 15.) Kossuth-díjas vegyész-mérnök, a kémiai tudomány doktora, egyetemi tanár, akadémikus és szakpolitikus. Oktatás- és tudományszervezési munkája eredményeként jöttek létre, majd évekig irányítása alatt működtek a Veszprém városát a hazai vegyipar egyik felsőoktatási és kutatási bázisává tevő intézmények: a Nehézvegyipari Kutatóintézet (1949–1952), a Veszprémi Vegyipari Egyetem (1951–1963), valamint a Műszaki Kémiai Kutatóintézet (1960–1963, 1966–1974). 1974-ben egy hónapig Magyarország művelődésügyi, 1974-től 1980-ig oktatásügyi minisztere volt. Részt vett a vegyész-mérnök képzés reformjának munkálataiban, s nagy szerepe volt abban, hogy a mérnöki tárgyak súlya megnőtt a tantervekben. Kezdeményezésére született meg hazánkban a központi egyetemi felvételi rendszer, melyet a 70-es években – oktatási miniszterként – az ország minden felsőoktatási intézményére kiterjesztett.

* **Rajó Sándor László** (Nagykálló, 1922. július 13. - Budapest, 1956. augusztus 3.) villamosmérnök, tankönyvíró, és oktató. Telefontechnikai, átvitel-technikai kérdések kezelésével foglalkozott és a Budapesti Műszaki Főiskolán távírótechnika tantárgyat oktatta. Később a Rádió-felszerelések Gyára laboratóriumának volt a vezetője, 1952-től a Műszeripari Kutató Intézet tudományos munkatársaként a híradástechnika elméleti fejlesztésén dolgozott.

* **Telegdi Bálint** (Budapest, 1922. január 11. - Pasadena, 2006. április 8.) vegyész-mérnök, részecskefizikus, egyetemi oktató, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) tiszteleti tagja. Zseniális kísérletezőként kivált azok közül az elmélet- és spekuláció-orientált emberek közül, akik több nyelven beszéltek. Bécsben és Olaszországban járt középiskolába, az egyetemet Svájcban végezte, majd az USA egyetemén (Chicagói Egyetem, California Institute of Technology) tanított. 1976-tól 1989-ig, nyugdíjazásáig professzor volt a zürichi Szövetségi Műegyetemen. Egy ideig a genfi székhelyű CERN (Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire – Európai Nukleáris Kutatási Szervezet) tudományos tanácsának elnöke is volt. Magyar fizikusként 1991-ben Wolf-díjat kapott, melynek tekintélye megközelíti a Nobel-díjéét.

Az első magyarországi rádiós hírszolgálat, a Magyar Királyi Posta Rádió-kirendeltségének Budapesti Hírszolgálat, mely a Magyar Távirati Iroda (MTI) közgazdasági híreit közvetítette még a Magyar Rádió megalakulása előtt 1922. március 1-én alakult. Ezt követően 1923. szeptember 28-

án szólalt meg először az éterben. Adást a csepeli 250 wattos német Huth-adóval sugározták 1928-ig.

75 éve, 1947-ben

+ **Finály István** (* Kolozsvár, 1876. máj. 6. - Budapest, 1947. febr. 13.) mérnök. Tanulmányait a budapesti műegyetemen végezte 1898-ban, majd 1901-ig a vízépítéstani tanszéken működött mint tanársegéd. Utóbb állami ösztöndíjjal két évig volt Németországban és Franciaországban tanulmányúton. 1903–1904-ben O. Intze professzor aacheni vízépítési tervezőirodájában dolgozott. Hazatérve 1905–15 között magánmérnöki tevékenységet folytatott számos vízművet és vízierőművet tervezett hazai és külföldi megbízók számára. 1914-ben műszaki doktorrá avatták. 1917-től a Magyar Földgáz Rt., majd 1929-től a Rimamurányi-Salgótarjáni Vasmű Rt. főmérnöke. Kiváló műtárgyépítő volt. Kiterjedt szakirodalmi munkásságában elsősorban a műtárgyépítés és az energiagazdálkodás kérdéseivel foglalkozott. – *Művei: Vízierőművek kiegyenlítő aknáinak méretszámítása (Disszertáció, Budapest, 1914); Hegyvidéki vízierők gazdaságos kiépítéséről (Budapest, 1915); Hidrotechnika (I. rész. Hidrotechnikai előismeretek, 1. Hidrográfia. 2. Hidrometria. 3. Hidraulika. Budapest, 1926–1928).*

+ **Vitális István** (* Pusztaszenttornya, 1871. márc. 14. - Budapest, 1947. nov. 9.) geológus, műegyetemi tanár, az MTA tagja (l. 1920, r. 1945). egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. 1893-ban Lóczy Lajos mellett tanársegéd a műegyetemen. 1894-től rövid ideig Budapesten, majd Selmecebányán volt gimn. tanár. 1903-ban a selmecebányai főiskolai adjunktusa. 1912-től a selmecebányai főiskolán előbb az ásvány-földtani, 1923-tól Sopronban a földtan-telepismereti tanszék tanára. 1919 – 20-ban rektor. Szerepe volt a főiskolának műegyetemi rangra emelésében. 1941-ben vonult nyugalomba, 1942-ben a Magyarhoni Földtani Társulat tb. tagjává, 1945-ben elnökévé választotta. Részt vett a Balaton környékének tanulmányozásában, az Erdélyi-medence, az Egbell környéki és kárpátaljai szénhidrogénkutatás földtani felvételeiben. Fő eredményeit a szénkutatás terén érte el. Javaslatára tárták fel a nagyegyházi, a zircijásdi, az esztergomi-ligethegyi eocén barnakőszenet, a Magyaregregy-Nagymányok közti liász kőszenet stb., felkutatta a mátraaljai pannóniai fás barnakőszéntelepeket. – *Főbb művei: A balatonvidéki bazaltok (Budapest, 1911); Magyarországi magnezit előfordulások (Bány. és Koh., L. 1914); Új eocén szénkincs Németegyházán Bicske határában (Bányászati és Kohászati Lapok 1927); Halimbvidéki bauxitok és hasznosításuk (Bány. és Koh. L. 1932); Recski arany-, ezüst és rézércbánya (Bányászati és Kohászati Lapok 1933); Úrkúti mangánércet (Bányászati és Kohászati Lapok 1935); Csonkamagyarországi földgáz- és földolajkutatás eredményei és kilátásai (Bányászati és Kohászati Lapok 1937); Kátrányos barnaszén a Mátrahegységben (Bányászati és Kohászati Lapok 1946); Szénkészletünk, a vízveszély és a védekezés (Bányászati és Kohászati Lapok 1947); Oligocén, eocén és paleocén fényes barnaszén felkutatása a Magyar Középhegység dunántúli részében (MTA székfoglaló, Budapest, 1947). – Irodalom: Jakoby László: V. I. (Bány. és Koh. L. 1947); Vendel Miklós: V. I. emlékezete (Földtani Közlöny, 1947).*

+ **Wolf Emil** (* Budapest, 1886. - Belgium, 1947. júl. 15.) kutató vegyész, a magyar gyógyszerészeti ipar úttörője. Vegyész-mérnöki oklevelének megszerzése után németországi gyárakban és rövid ideig Richter Gedeon gyárában dolgozott. 1910-ben Kereszty György vegyész-mérnökkel együtt megalapította az Alka Vegyészeti Gyárat, melyet banktőke bevonásával 1912. jan.-ban részvénytársasággá alakított át. 1913-ban a vállalat a Chinoín Gyógyszer és Vegyészeti Termékek Gyára nevet vette fel. Richter Gedeon mellett az ő nevéhez fűződik az önálló magyar gyógyszeripar megteremtése. A Chinoín nevét az állatgyógyászatban a distollal, a növényvédelemben különböző arzénes készítményeivel, az embergyógyászatban az atropinnal, a szintetikus úton előállított papaverinnel, ultraseptyl- és vitaminkészítményeivel, valamint több száz gyógyszer specialitásával mind a belföldi, mind a külföldi piacon egyaránt ismertté tette. – *Irodalom: Vajda Pál: Nagy magyar feltalálók (Budapest, 1958).*

50 éve, 1972-ben

+ **Csajághy Gábor** (* Balatonfüred, 1903. június 18. - Budapest, 1972. július 23.) vegyész-mérnök, a föld- és ásványtani tudományok kandidátusa (1966). Oklevelét a budapesti műegyetemen

szerezte. Vegyi üzemekben dolgozott, majd 1935-ben a Földtani Intézethez került. 1943-tól nyugdíjazásáig (1970) az Intézet vegyi laboratóriumát vezette, kiváló elemző vegyészként vált ismertté. Legfőbb munkaterülete a vízkémia volt. Rendszeresen elemezte hazai gyógyvizeinket. Mind a peloidok fizikai és kémiai vizsgálati módszereinek bevezetésével, mind a (nyilvántartott) hazai gyógyiszapok minősítésével úttörő munkát végzett. Kőzetanalitikai munkásságát a kálitrachit káliumtartalmának és a bentonitok montmorillonitjának gazdaságos kiaknázására vonatkozó kísérletsorozatok tetőzték be. A Magyarhoni Földtani Társulat tisztségviselője, s emlékgyűjűjével kitüntette, a Magyar Hidrológiai Társaságnak egy időben alelnöke és Bogdánfy Ödön Emlékérmének tulajdonosa. Aktív tagja volt az Akadémia Geokémiai Bizottságának. Publikációiban sok érdekes, pontos vegyelemzés található. – *F. m. A gyógyiszapok kémiai és fizikai tulajdonságairól (Hidrol. Közl., 1952. 5-6. sz.); A felszín alatti vizek szerves anyagai (Hidrol. Közl., 1960. 4.); A magyarországi mezozoos képződmények geokémiai vizsgálata (Bárdossy Györggyel, Acta Geol. Acad. Sci. Hung., 1966).* – *Irod. Földváriné Vogl Mária: Dr. Cs. G. emlékezete (Földt. Közl., 1973. 2. sz.).*

+ **Fonó Albert** (* Budapest, 1881. július 2. - Budapest, 1972. november 21.) gépészmérnök, feltaláló, az MTA tagja. A Fasori Gimnázium elvégzése után a József Nádor Műegyetemen tanult, ahol 1903-ban szerzett gépészmérnöki diplomát. Az egyetem után Németországban, Belgiumban, Svájcban, Franciaországban és Nagy-Britanniában különféle gyárakban dolgozott. 1909-ben visszatért Magyarországra. 1954-ben az Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja lett, 1956-ban Kossuth-díjat kapott. 1968-tól a Nemzetközi Asztronautikai Akadémia levelező tagja volt. Emlékére a Magyar Asztronautikai Társaság 1980-ban megalapította a Fonó Albert-díjat. Leginkább az energetika területén volt jártas, erre vonatkozott Mechanikai munkatárolás villamos hajtásnál című doktori disszertációja is. Élete során 20 kutatási témában 46 szabadalmat dolgozott ki. Találmányai között megtalálható az 1923-ban kidolgozott gőzkazán és az 1928-ban szerkesztett újfajta bányászati légsűrítő berendezés. 1924-ben a német Siemens vásárolta meg szabadalmát, ami szállítógépek és vasúti járművek önműködő fék- és menetszabályozójára vonatkozott. 1926-ban elsők között dolgozott ki egy szárnyashajót, amelynek kísérleteibe Kármán Tódor is bekapcsolódott. A sugárhajtás egyik úttörője, a torlósugárhajtómű feltalálója (megelőzve Frank Whittle-t és Hans von Ohaint, akiknek általában tulajdonítják ezt).

+ **Gruber József** (* Korompa, 1915. november 5. - Budapest, 1972. november 26.) gépészmérnök, egyetemi tanár, a műszaki tudományok doktora (1964). Gépészmérnöki oklevelét a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen szerezte. A Ganz-gyár Diesel- és benzinmotor-próbaállomásán kezdte pályáját, majd a Műszaki Egyetem aerodinamikai tanszékének adjunktusa lett 1947-ig. Műszaki doktorátust szerzett 1944-ben, majd a 1947-től Zuglói Gépgyár tervezőmérnöke lett. 1950-ben intézeti tanár a Műszaki Egyetem aerodinamikai tanszékén, 1951-től haláláig pedig az átszervezett áramlási tanszék vezetője volt. Ezzel párhuzamosan betöltötte a gépészmérnöki kar dékáni (1953–55), majd az egyetem rektori tisztét (1961–63) is. Az MTA áramlás-technikai tanszéki munkaközösségének vezetője volt annak megszervezésétől kezdve. Rendszeres kutatómunkát indított meg a radiális átömlésű járókerekek elméletének létrehozásának céljából. Az álló és forgó lapátrácsok közötti áramlás korszerű matematikai eszközökkel történő leírása az ő nevéhez fűződik, ezen elméletét kiterjesztette az összenyomható közegekre is. Vizsgálatsorozata, melyet az efféle járókerekek lapátjain kialakuló határréteg megismerésének érdekében indított, nemzetközi érdeklődést és elismerést váltott ki. Tagja volt 1960-tól a Gesellschaft für Angewandte Mathematik und Mechanik nemzetközi társaságnak, valamint az International Union of Theoretical and Applied Mechanics Magyar Nemzeti Bizottságának. – *Főbb művei: A szárnylapátos szellőző méretezése és üzeme (disszertáció, Bp., 1943), Szárnylapátos vízgépek (Pattantyús Á. Gézával, Bp., 1949), Szellőzők és gázsűrítők (Bp., 1952), Folyadékmechanikája (Blahó Miklóssal, Bp., 1952), Gázdinamika (Szentmártony Tiborral, Bp., 1952), Centrifugális ventilátorok korszerű szerkezeti irányelvei (Bp., 1958), Radiális átömlésű, végtelen vékony, hátrahajló lapátos forgó lapátkörtrácsok számítása (akadémiai doktori értekezés, Bp., 1963).*

+ **Koncz István** (* Miskolc, 1899. aug. 4. - Budapest, 1972. jún. 22.) gépészmérnök, egyetemi tanár, a műszaki tudományok kandidátusa (1953). A budapesti műegyetemen szerezte oklevelét 1923-ban. 1923-tól 1941-ig a Magyar Szellőző Művek Rt.-nél főmérnök, majd műszaki ig., 1941–44-ben a Magyar Fogaskerékgyártó Rt.-nél műszaki igazgató. 1945–49-ben önálló ipari és tervezőmérnöki tevékenységet folytatott. 1950-ben a Magyar Szellőző Művek főosztályvezetője, 1951-től nyugalomba vonulásáig, 1966-ig a Hőtechnikai Kutató Intézet, majd jogutódja, a Villamosenergia-ipari Kutató Intézet főosztályvezetője. 1963-ban egyetemi tanárrá nevezték ki. Az Energiagazdálkodási Tudományos Egyesület alapító, majd elnökségi tagja. – *Főbb művei: Elektrofilterek (Budapest, 1954); A porleválasztók kiválasztása (Budapest, 1954); A finom porok kiválasztása klímaberendezéseknél (Budapest, 1958); Portechnikai mérések és azok eredményeinek kiértékelési módszerei (Budapest, 1962).*

+ **Hatolykai Pap István** (* Csíksomlyó, 1888. június 17. - Szeged, 1972. január 16.) mérnök. 1916-tól a nyugdíjazásáig (1948) a Szegedi Ármentesítő és Belvízszabályozó Társulatnál, majd ennek jogutódjánál szakaszmérnök, igazgató-főmérnök. Jelentős tevékenységet fejtett ki a Szeged környéki vadvizek rendezése érdekében. Elkészítette az algyői főcsatorna tervét és vezette annak építési munkáit.

+ **Rittinger Pál** (* Dunabogdány, 1893. máj. 26. - Bp., 1972. febr. 24.) kultúrmérnök. Mérnöki irodája volt, majd a Magyar Államvasutak osztálymérnöke. 1926-tól a székesfehérvári kultúrmérnöki hivatalban Tolna és Veszprém m. talajerózió elleni védekezési munkáit vezette és vízmosásmegkötéseket irányított. 1936-tól a székesfehérvári kultúrmérnöki hivatal vezetője, 1939-ben megbízták a losonci kultúrmérnöki hivatal megszervezésével és irányításával, ahol a Rima rimaszombati és a Tugár-patak losonci szakaszának szabályozását vezette. 1942-től a miskolci, a debreceni és a nagyvárad kerületben a Földművelésügyi Min. kultúrmérnöki osztályának kerületi felügyelője. Előbb az Ér-völgy és a Kraszna-völgy szabályozását 1947-től min. biztosként az Ecsedi-láp lecsapolásának munkálatait irányította. 1944–46-ban segédkönyvet adott ki kultúrmérnökök számára. 1949-től a Kőbányaipari Vállalat mérnökeként az Uzsapusztához tartozó mintegy 30 bánya munkáját vezette. 1952-ben a Vízügyi Tervező Vállalat megalakulásakor tért vissza a vízügyi szolgálat kötelékébe és bekapcsolódott a vízgazdálkodási keretterv előkészítésének munkájába. 1957-ben vonult nyugalomba, de munkáját tovább folytatta előbb a Vízügyi Tudományos Kutató Intézetnél (VITUKI), majd a Vízügyi Dokumentációs Központnál (VÍZDOK). Behatóan foglalkozott a vízjog gyakorlati kérdéseivel is, különös tekintettel a társulatok tevékenységére. – *Főbb művei: Vízhasználatok és a rájuk vonatkozó jogszabályok (Bp., 1944); Mederrendezések és a rájuk vonatkozó jogszabályok (Bp., 1944); Víz-társulatok és a rájuk vonatkozó jogszabályok (Bp., 1946).* – Irod. Mantuanó József: R. P. emlékére (Vízgazdálkodás, 1972. 3. sz.).

@ Beremend az 1900-as évek elején a bückeburgi Schaumburg-Lippe György német herceg uradalmahoz tartozott, neki köszönhetően a település a polgári fejlődés útjára lépett. A községben található kiváló minőségű mészkövet régóta bányászták és főként mészégetésre használták. Schaumburg-Lippe herceg e nyersanyagforrásra alapozva nyitotta meg 1909-ben új, modern mészüzemét, majd egy évvel később cementgyárát. A Beremendi Portlandcement- és Mészmű a vidék meghatározó ipari létesítményévé vált. Ebben az időben az ipari és a mezőgazdasági munkásság még nem vált el egymástól, a gyárban dolgozók egyben földművesek és napszámosok is voltak, akik a nyári betakarítási munkák idején, a földeken is dolgoztak. A gyárban dolgozni azonban biztosabb megélhetést, társadalmi felemelkedést és nagyobb jólétet jelentett. A két világháborút követően az ötvenes évektől az államosított gyár megindult a fejlődés útján. 1972-re felépült új cementgyár. Beremenden 1972. november 20-án az új cementgyárban megkezdődött a termelés. A jelenlegi Duna-Dráva Cement Kft. (DDC) a nagy hagyományokkal rendelkező Beremendi Cement- és Mészipari Rt. és a váci Dunai Cement- és Mészmű Kft. egyesülésével jött létre 1997-ben. A társaság 2,5 millió tonna cementgyártó kapacitásával meghatározó tényezője a hazai építőanyag-piacnak.

25 éve, 1997-ben

+ **Kameniczky József** (* Nagyszőlős, 1923. március 31. - Budapest, 1997. december 4.) gépészmérnök, fegyvertervező. A FÉG-nél eltöltött több mint négy évtizedes pályafutása alatt számos magyar lőfegyver tervezésében vett részt. 1941-ben végzett a nagyszőlősi Állami Vas- és Fémipari Iskolában, s még abban az évben jelentkezett a Fémáru, Fegyver- és Gépgyárba (FÉG). A FÉG-nél a fegyverszerkesztési irodára került. 1941–1945 között technológusként és készülékszerkesztőként gyártáselőkészítéssel foglalkozott. A háború után a rendőrség igényei kielégítésére 1946-ban egy új, a német Walther PP-n alapuló pisztoly kifejlesztésével bízták meg az akkorra Lámpagyár (Lampart) névre átnevezett gyárat. A feladattal a gyárhoz visszahívott fegyverkonstruktőrt, Elődy Lajost bízták meg, aki Kameniczky Józsefet vette maga mellé segédszerkesztőnek. Kameniczky részt vett a Lámpagyár 1951-ben beindult léghajógyártással kapcsolatos tevékenységben is, közben, 1953-ban megkezdte tanulmányait a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán, gépgyártás-technológia szakon, ahol 1960-ban végzett és kapott gépészmérnöki oklevelet. 1957-től részt vett a 7,62 mm-es AK-47 gépkarabély szovjet tervdokumentáción alapuló gyártásának megszervezésében, majd 1961-ben a fegyver modernizált változata, a sajtolt lemezből készült tokkal gyártott AKM gyártásának előkészítésében. Az évek során számos lőfegyver általa kifejlesztett alkatrészeit, működési rendszerét szabadalmaztatta. - *Irodalom: Kovács Dénes: Emlékezés Kameniczky József konstruktőrre (Kaliber, 1999. december), Bartha Tibor: Magyar fegyverkonstruktőrök. (Haditechnika, 1998/1.)*

+ **Rubik Ernő** (* Pöstyén, 1910. november 27. - Budapest, 1997. február 13.) gépészmérnök, pilóta, a legismertebb magyar repülőgép-tervező. 1921-ben, mint jól tanuló hadiárva, pályázat útján a váci Szilágyi Dezső Hadiárva Intézetbe került. 1929-ben a váci kegyesrendi katolikus gimnáziumban kiemelkedő eredménnyel érettségi vizsgát tett, és a Népjóléti Minisztérium támogatásával beiratkozott a Műegyetem Gépészmérnöki Karára. A Műegyetemen kapcsolódott be az 1921-ben alapított Műegyetemi Sportrepülő Egyesület (MSrE) munkájába, ahol addigra már több repülőgépet építettek. ~ a Bánhidi Antal tervezte Gerle sportrepülőgép tervezésében és építésében már fontos szerepet játszott, részt vett a tervdokumentáció elkészítésében. A Gerlével több sikert értek el nemzetközi rendezvényeken is, ám Bánhidi tevékenységét a hivatalos körök ellehetetlenítették, így a műegyetemi repülőgép-építés is háttérbe szorult. ~ 28 különböző típusú vitorlázó repülőgépet és 5 motoros repülőgépet tervezett 1935 és 1987 között, világviszonylatban is jelentős szabadalmait alkalmazva. Felismerte, hogy a sorozatgyártásra alkalmas repülőgéptípusok létrehozása előfeltétele az ipari méretű repülőgépgyártás megindításának. 1936-ban Mitter Lajossal megalapította az Aero-Ever Kft. vitorlázórepülőgép-gyártó üzemet Esztergomban, amelynek vezetője, majd üzemigazgatója volt. Az államosítás után különböző repülőgépgyárakban dolgozott. 1961–1967 között a Közlekedési és Postaügyi Minisztérium osztályvezető-helyettese, majd 1971-ig a Malév műszaki tanácsadója volt. Ő alapozta meg a kétkormányos vitorlázó repülőgép-oktatást Magyarországon. - *Irodalom: Simon V. László: A szárnyas Rubik (Budapest, 1984)*

A Magyar Mérnöki Kamara megalakulása. A tervező és szakértő mérnökök, valamint építészek szakmai kamaráiról szóló 1996. évi LVIII. törvény hatályba lépését követően hazánkban „történelmet írva”, 1996. november 7-én Szekszárdon alakult meg az első köztestületi, területi mérnökkamara. A régi Vármegyeházán a 169 regisztrált mérnök elfogadta az alapszabály-tervezetet és megválasztotta a Tolna Megyei Mérnöki Kamara (TMMK) első tisztségviselőit. Ezt követően valamennyi megyében megalakultak a területi mérnöki kamarák, és a megválasztott küldöttek felhatalmazást kaptak az országos hatáskörű mérnökkamara megalakítására. A kamarai tagság minden olyan építési törvény hatálya alá eső mérnöki tevékenységet végző számára kötelező, amely jogosultsághoz kötött, és így névjegyzékbe vételi kötelezettséggel jár. Persze van olyan szakmagyakorlás, ahol törvényi szinten másként szabályozzák e kötelezettséget. Például az atomtörvény nem ír elő kötelező tagsági követelményt a nukleáris szakértői jogosultságot igénylők számára, ugyanis e szakmában jelentős szakértői munkát végeznek a fizikusok, az orvosok és a matematikus végzettségű szakemberek is. **1997. január 11-én a területi (megyei) mérnök-**

kamarák küldöttei létrehozták a mérnökök országos hivatásrendi köztestületét a Magyar Mérnöki Kamarát. Elfogadásra került az MMK alapszabály és négy évre választottak országos vezetőséget.

20 éve, 2002-ben

Magyar Mérnöki Kamara (MMK) Elnökségének kezdeményezésére **2002. február 26-án** megalakult MMK Történeti (Bizottság) Szakcsoport három ösvényt jelölt ki, amelyen a munkáját elindította:

1. A Mérnöki Kamara szervezeti történetének feltárása;
2. A jeles, hajdani mérnökök emlékének ápolása, különös tekintettel kamarai munkásságukra;
3. A tevékenységi körébe tartozó információk áramlásának elősegítése.

Felhasznált irodalom:

- Évfordulóink a műszaki és természettudományokban

MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának egyes kötetei

- História – Tudósnaplár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók

Internet: tudosnaplar.kfki.hu/historia

- Nagy Ferenc szerk.: Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig

1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK

- Kenyeres Ágnes szerk.: Magyar Életrajzi Lexikon I-IV.

1967-1990. – Akadémiai Kiadó

- Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala és a jogelőd Magyar Szabadalmi Hivatal kiadványai
- Fejér László szerk.: Vizeink Krónikája

2001. VMLK Budapest

- Mérnöki évfordulók, emléknepok és programok - 2014. január 1-től havi bontásban

Internet: mmk.hu/kamarai/historia

- Egyéb életrajzi és műszaki források

**A jelzett szakirodalom alapján, 2021 végén összeállította:
Magyar Mérnöki Kamara (MMK) Történeti (Bizottság) Munkacsoportja**